

MIRÓ BONFILL

i la
solemnitat
ripollesa
del 977

per
Josep M. Salrach

En la seva triple qualitat de bisbe, de sobirà del Ripollès i de cronista gairebé oficial de les principals solemnitats de la seva època a la Catalunya Vella, el comte de Besalú (965-984) i bisbe de Girona (971-984) Miró Bonfill, juntament amb el bisbe Fruia de Vic, assistí a la tercera consagració de l'església monacal de Ripoll, solemnitat que se celebrà el 15 de novembre de 977 a presència dels canonges de les esmentades seus, dels monjos ripollesos, de Guidiscle, abat del cenobi, i dels comtes Oliba Cabreta de Cerdanya i Borrell de Barcelona.

EL BISBE - COMTE MIRO BONFILL. SINTESI BIOGRAFICA

EL LEVITA

Miró Bonfill fou el quart i el darrer dels fills mascles de Miró II, dit el Jove, comte de Cerdanya-Besalú, i de la comtessa Ava. Es probable que naixés vers el 920. Quan va morir el seu pare, el 927, ell i els seus tres germans havien d'ésser menors d'edat, perquè no són esmentats individualment en el testament patern —Miró II es refereix als quatre alhora amb les expressions **filios meos quos de me Ava habet i filijs meis legitimis**— i perquè el pare nomena explícitament la comtessa Ava tutora dels fills, o, més exactament, usufructuària vitalícia de tots els béns que els deixa i implícitament la designa regent dels comtats.

El 938 surten esmentats per primera vegada, en una donació que fan al monestir de Ripoll, la mare Ava i els quatre fills de Miró II: Sunifred, Guifre, Oliba i Miró. En documents de 941 Miró apareix amb la dignitat de levita. Probablement havia estat destinat a la carrera eclesiàstica per la seva mare, seguint una tradició familiar —hi ha una notícia documental que prova que l'avi de Miró, el pare de la comtessa Ava, era un levita— i buscant els avantatges econòmics que els càrrecs d'església devien comportar. Per la seva dignitat de levita, Miró estava vinculat al capítol de l'església catedral de Girona i formà part successivament del seguici dels bisbes gironins Gomar i Arnulf, els quals devia acompanyar a les cerimònies religioses d'importància, com la consagració de l'església del castell de Finestres (947), i l'elecció de la tercera abadessa de Sant Joan, Adalaida, vídua del comte Sunifred d'Urgell (949).

Els estats patrimonials del llinatge cerdà, que foren regits per la comtessa Ava els anys immediatament següents a la mort de Miró II, vers 950 eren governats pels germans de Miró Bonfill, Sunifred a la Cerdanya i Guifre a Besalú. Oliba feia costat al germà gran, igual com suposem que Miró ajudava Guifre en l'administració de Besalú. Mentre Sunifred de Cerdanya feia de Cuijà un dels monestirs més importants de la Marca, Guifre fundava el cenobi de Camprodon.

Durant aquest període de la seva vida, Miró Bonfill devia assistir a l'escola monàstica de Ripoll, on segurament atengué el bagatge cultural que exhibiria en els seus escrits posteriors.

Després d'aquells primers anys en què Miró actua juntament amb la seva mare i els seus germans, exercint un paper molt secundari, comencem a trobar-lo més sovint a la documentació i veiem com actua personalment. El 955 el comte Borrell II de Barcelona, cosí seu, li donà un extens alou que havia heretat del seu pare, el difunt comte Sunyer en el comtat d'Osona. Aquesta donació és una prova de les bones relacions entre les dues cases comtals més importants de Catalunya: la de Barcelona i la de la Cerdanya.

L'any 957 Miró visqué la pèrdua d'un dels seus familiars més estimats; una pèrdua doblement sensible per la juvenesa del desaparegut. Vers l'octubre d'aquest any, una sèrie de senyors del comtat de Besalú, afincats tot al llarg de la vall del Fluvià, s'alçaren contra el sobirà, el comte Guifre, germà de Miró, i, després d'algunes topades l'assetjaren a la vila-castell de Besalú i el mataren quan fugia. El germà gran, Sunifred de Cerdanya, s'encarregà de reduir els rebels i confiscar-los els béns. Des de llavors governà alhora sobre Cerdanya i Besalú, ajudat pels germans petits Oliba i Miró.

Uns quants anys després de la revolta, a principis del 962, morí la comtessa Ava. El seu fill gran, Sunifred, la seguí a la tomba a finals del 965. La mort prematura de Guifre i la de Sunifred sense descendència foren la causa que Miró Bonfill, el més petit dels fills de Miró i d'Ava, que havia estat destinat a la carrera eclesiàstica, esdevingué comte de Besalú, malgrat la seva condició de levita. Paral·lelament, el seu germà Oliba Cabreta, ara cap del llinatge cerdà, passà a regir la Cerdanya.

Durant aquesta època en què la família comtal perdia els seus membres principals —Guifre, Ava, Sunifred—, Miró començà a distingir-se com a protector de monestirs, sobretot dels del Ripollès.

EL COMTE - LEVITA

Miró Bonfill, conegut pels historiadors amb el nom de Miró III, esdevingué comte de Besalú i del Vallespir el novembre del 965. Com a governant, suposem que devia dependre, d'alguna manera, del seu germà gran Oliba Cabreta. Gosariem dir que estigué com associat al govern per Oliba, amb la missió de regir una zona determinada dels Estats de la Casa de Cerdanya, la compresa pel comtat de Besalú i el seu **pagus** anex, el Vallespir. En qualitat de comte, Miró III exercí funcions administratives, militars, judicials i de policia. De moltes d'elles no n'han quedat testimonis. En tenim, però, de la seva actuació com a cap de l'administració de justícia. El comte era la màxima autoritat judicial al com-

tat i li esqueia de presidir el **placitum** o tribunal. Miró III administrava justícia al seu castell de Besalú, voltat de jutges que l'assessoraven.

El comte i levita Miró sembla que fou un home pacífic, afeccionat a resoldre els conflictes amistosament. Un testimoni de l'esperit després i pacificador de Miró III és la donació que féu a la catedral de Girona el 968. La donació consistí en un extens alou que havia heretat deu seu germà Sunifred, a Paretès d'Empordà. Aquest alou havia estat i era motiu de conflictes entre la seu de Girona i els sobirans de Besalú, des que el comte Sunifred el confiscà quan s'escaigué la revolta del 957. Inicialment l'alou era propietat d'un magnat que es dia Adalbert que fou el principal responsable de l'alçament i de la mort del comte Guifred. En produir-se la repressió de la revolta per obra de Sunifred de Cerdanya, Adalbert hagué de fugir a l'exili, on morí al cap de poc. Abans de fugir, però, tingué temps de fer testament i de deixar tots els seus béns al sacerdot Sunifred —també un dels compromesos en la revolta— amb la condició que els tingués durant tota la seva vida i que un cop mort passessin a la seu de Girona. El comte Sunifred de Cerdanya no féu cas del testament d'Adalbert i, tot actuant legalment, confiscà els béns dels traïdors, entre els quals hi havia l'alou de Paretès. Llavors el sacerdot Sunifred, hereu d'Adalbert, intentà una última maniobra per tal d'evitar que l'alou anés a parar a la família comtal, contra la qual s'havien alçat, i per tal de complir la darrera voluntat d'Adalbert: fer escriptura de donació de l'alou a la seu el 958. Però el comte no cedí, malgrat les pressions a què el devia sotmetre el bisbe de Girona, i continuà amb la possessió de l'alou. Miró III, el 965, heretà l'alou i també el conflicte amb la seu que, sens dubte, devia estar molt interessada a rebre aquella terra, perquè al seu costat —a Bàscara concretament— la catedral hi tenia un domini territorial extens. Al capdavant, el comte-levita, més predisposat que el seu germà a les solucions pacífiques, accedí a lliurar l'alou a la seu.

Al comte li esqueia de vetllar per tal que les grans institucions eclesiàstiques del seu estat anessin bé; sobretot de curar que tinguessin prou recursos econòmics per a subsistir i àdhuc prosperar. Per això, Miró III, el 969, donà un alou de Carreres de Montagutti dues peces de terra al monestir de Camprodon.

Durant aquest primer període de govern de Miró III visità les terres catalanes un monjo que tenia reservat un esdevenidor brillant: Gerbert d'Aurillac, futur papa Silvestre II. Abans de l'any 967, el comte Borrell de Barcelona féu un viatge a Roerga, al centre de França, per tal de casar-se amb una princesa franca. Durant aquest desplaçament visità el cenobi d'Aurillac, on l'abat li encomanà el jove Gerbert, perquè se l'endugués als seus estats i hi aprengué les disciplines del **quadrivium**. El comte, en tornar, confià Gerbert al bisbe Ató de Vic, i entre 967

i 970 el monjo d'Aurillac aprengué les ciències matemàtiques a les nostres terres, segurament al monestir de Ripoll.

Probablement Miró III i Gerbert d'Aurillac coincidiren sovint a la biblioteca del monestir, perquè l'ús freqüent de mots rebuscats grecs i llatins al lèxic de Miró, segons revelen els seus escrits posteriors, permeten de suposar que anava a Ripoll a llegir amb avidesa els glossaris i les obres clàssiques de la biblioteca monàstica. Gerbert marxà cap a Roma el desembre del 970.

EL COMTE - BISBE

El 970 morí el bisbe Arnulf de Girona i calgué nomenar un successor. L'elecció de bisbe era sempre un afer important d'alta política. Els monarques francs, des de Carlemany, havien controlat el nomenament de les altes jerarquies religioses, i aquest costum havia passat als comtes. En el cas concret de Girona, la diòcesi comprenia tres comtats: Empúries, Girona i Besalú, que depenien de diferents sobirans. A quin dels tres comtes corresponia l'elecció? Tradicionalment havia prevalgut el parer del sobirà de Girona - Barcelona, però la situació política i religiosa, l'any 970, presentava particularitats importants que necessàriament devien influir en l'elecció. Mentre el comte de Barcelona, Borrell II, tenia als seus estats dos bisbes addictes, Ató de Vic i Pere de Barcelona, i Gausfred, sobirà d'Empúries, havia aconseguit que el seu fill Sunyer fos consagrat bisbe d'Elna, el comte de Besalú es trobava en inferioritat perquè no havia intervingut en l'elecció de cap prelat per a les diòcesis catalanes. L'elecció de bisbe per a Girona era, doncs, un afer polític molt important per a Miró III, perquè, en el terreny religiós, podia permetre-li d'establir un equilibri d'influències amb els altres sobirans i perquè el seu estat era inclòs plenament dins la diòcesi gironina. La situació era encara més delicada, perquè aleshores el comte Borrell i el bisbe Ató preparaven una reforma religiosa, que caldria qualificar com a revolucionària: independitzar les diòcesis catalanes de l'autoritat de l'arquebisbe de Narbona, tot creant un arquebisbat català, el cap del qual fóra Ató de Vic. Per a Borrell i Ató era bàsic que el bisbe elegit per a Girona estigués amb aquest projecte.

Entre negociacions, discussions i tensions, devia passar la primavera i l'estiu de l'any 970 fins que el desembre del 970 marxaren a Roma el comte Borrell, el bisbe Ató i el monjo Gerbert. «La gestió del comte Borrell davant el Papa —diu Abadal— anava clarament dirigida, d'una manera directa, a obtenir la independència eclesiàstica del país i, indirectament, a trencar el segon llaç que l'unia al regne franc, debilitant així el contacte polític».

Es força sabut que la gestió de Borrell i Ató a Roma tingué èxit complet. El Papa acceptà plenament el projecte i expedí una sèrie de but-

lles per tal de fer-ho realitat. A Roma hom parlà secundàriament de la diòcesi de Girona: segurament de la persona a designar per a ocupar la seu gironina. I és possible que Borrell i Ató portessin la proposta de aquesta persona fos el comte i levita Miró Bonfill. Devia ésser el resultat de llargues negociacions i acords entre els jerarques civils i eclesiàstics de les nostres terres. Cal reconèixer, de tota manera, a Borrell el mèrit principal de la proposta. El pontífex fou favorable a la proposta d'anomenar bisbe Miró, però, respectuós amb la regla, encomanà al nou arquebisbe Ató la provisió de la seu vacant i envià una butlla al bisbe Sunyer d'Elna i al comte Gausfred d'Empúries comunicant-los aquesta decisió.

El comte de Barcelona i el nou arquebisbe tornaren segurament cap al febrer o el març del 971 i immediatament, exhibint les butlles, degueren entronitzar Miró, al que trobem el mes de març de l'any 971 donant uns béns a la casa de Ripoll, titulant-se comte i bisbe. Pocs mesos després, el 22 d'agost del 971, moria assassinat l'arquebisbe Ató, i amb ell finia momentàniament la idea d'un arquebisbat català. En compliment dels seus deures pastorals, Miró anà el 974 a Sant Pere de Rodes, cenobi de la seva diòcesi, per a presidir el solemne acte de lliurament de copioses terres al monestir per obra del comte Gausfred d'Empúries i del seu fill, el bisbe Sunyer d'Elna. El 30 de setembre de 974, junt amb els bisbes Francó de Carcassona, Bernat de Cosserans, Isol de Tolosa, Guisad d'Urgell, Fruia de Vic i Sunyer d'Elna consagrà els set altars de la nova església de Sant Miquel de Cuixà. Presidí la cerimònia el seu germà, el comte Oliba Cabreta, i la seva cunyada, la comtessa Ermengarda. L'acta de dedicació testimonia, pel barroquisme de la redacció i per la complicada forma de datació, i l'ampul·lós estil característic del comte-bisbe Miró Bonfill, que degué escriure-la. El 976 confirmà l'elecció de Dodó, nou abat de Sant Pere de Camprodon i també n'escribí la corresponent acta.

Així arribem a l'any 977, el moment més important de la vida i l'obra del comte-bisbe, quan, en el curt espai de vuit mesos, funda una comunitat de canonges i dos monestirs: la comunitat de canonges de Sant Genís i Sant Miquel de Besalú; i els monestirs benedictins de Santa Maria i Sant Urbici de Serrateix i el de Sant Pere de Besalú. Encara, durant aquest any 977, assistí a la consagració de la nova basilica de Santa Maria de Ripoll amb el bisbe Fruia de Vic.

Durant els primers mesos del 979, una sèrie de jerarques civils i eclesiàstics, entre els quals el comte-bisbe, ultimaven els preparatius d'un viatge a Roma. Abadal ja ha posat de manifest que aquests viatges formaven part d'una política d'allunyament progressiu de la cort carolíngia i de reforçament de la sobirania local. El viatge a Roma es feia per terra, a través de diversos estats, i la manca d'un poder fort i or-

ganitzat, en aquell temps, feia els camins més insegurs. Potser per això Miró féu testament aquell any, manant als seus executors testamentaris que fessin unes deixes, poques, al seu germà i a uns particulars, i que tota la resta dels seus béns privats els donessin al clergat.

Començava la primavera de l'any 979 quan marxaren a Roma el bisbe d'Elna, el comte de Carcassona, els abats de Rodes, de Sant Hilari de Carcassona i de Sant Pere de Besalú, i el bisbe-comte Miró. De Roma, Miró en tornà amb una butlla per al seu monestir de Sant Pere de Besalú, signada pel papa Benet VII i datada el 8 de maig.

Els expedicionaris devien estar de tornada a finals de juny o a la primavera del mes següent, perquè el 10 de juliol del 979 ja trobem Miró donant al cenobi de Banyoles un alou que tenia a Serinyà.

Aquell temps els habitants de Pals, vila que pertanyia a la seu de Girona, es negaven a pagar les prestacions degudes i actuaven com si la terra on vivien i treballaven fos de llur propietat. Complint amb la seva obligació de vetllar pels interessos de la seu, Miró Bonfill portà el cas davant el tribunal del comte Gausfred d'Empúries. Encara que els homes de Pals presentaren una escriptura convenientment falsificada per fer vàlida la seva actitud en el judici que seguí, Gausfred donà la raó a la seu i obligà els de Pals a tornar a l'antiga obediència. Però Miró, segons diu ell mateix, considerant que les escriptures antigues i les sentències dels Sants Pares aconsellen d'atemperar la severitat de les lleis respecte als pobres i als vençuts, el 980 donà als pagesos de Pals totes les terres que habitaven en benefici, i només els exigí el pagament anual d'uns tributs molt inferiors a les prestacions que abans satisfieien.

Benet VII, al final del seu pontificat, convocà tres concilis, un d'ells pel març del 981, amb l'assistència de l'emperador Otó II, a la basílica de Sant Pere per a parlar de la simonia, un dels pitjors mals que afligien l'Església i que, en el futur, arribaria fins a subordinar-la quasi completament als poders temporals. Entre els «arquebisbes, bisbes, abats, reis, ducs i comtes» que hi assistiren, hi havia el bisbe-comte Miró, a qui el Papa, en acabar el sínodo, encomanà de distribuir per la Marca una epístola, veritable encíclica, que condemnava la simonia.

Es admirable que un home que devia tenir més de seixanta anys, en una època en què rarament hom passava de la seixantena, fos capaç de fer el camí de Roma.

Devia tornar cansat i malalt. El fet és que les seves actuacions posteriors són mínimes. Ell que havia estat un home tan actiu! Endevinem com poc a poc la seva vida s'anà apagant, fins que morí, en ple hivern, el 22 de gener de 984. El monestir de Ripoll acollí les seves despulles tal com ell mateix havia sol·licitat.

L'ACTA DE CONSAGRACIO DE RIPOLL. ANALISI DEL DOCUMENT

L'escriptura que per a la solemne consagració del nou temple ripollès va redactar el comte-bisbe Miró Bonfill el 977, aporta la informació històrica bàsica que anys després el seu nebot, l'abat Oliba, inclogué en el poema intitulat **In laudem monasterii Rivipullensis** i a l'acta de la quarta consagració de Ripoll, la del 15 de gener de 1032, encara que en aquest darrer document l'abat Oliba complementa en alguns punts la informació aportada el 977 pel seu oncle. A tenor d'ambdós documents, la història de les primeres construccions ripolleses és la següent: el comte Guifré el Pelós aixecà el temple monastiral més antic que fou consagrat el 888; devia ésser una edificació petita que ben aviat hagué de resultar insuficient per a les necessitats de culte; per això el comte Miró el Jove de Cerdanya - Besalú destruï la vella construcció i, al seu lloc, n'edificà una segona que fou consagrada el 935; un dels seus fills, el comte Oliba Cabreta, convenientment ajudat pels seus germans, no trigà a seguir l'exemple patern i vestí un tercer temple, més espaiós, que fou el consagrat el novembre de 977; anys més tard, l'abat Oliba, fill de l'anterior, reformà, amplià i embellí l'obra paterna, segons que sembla als arqueòlegs, respectant de la construcció anterior el cos de la basílica amb les seves cinc naus que feu escapar dels cinc absis corresponents edificant en el seu lloc l'ample creuer, cobert amb volta de canó seguida, i els set absis, que encara avui hi figuren; i, finides les obres amb l'aixecament d'un dels campanars, la basílica reformada fou consagrada amb tota solemnitat el 15 de gener de 1032.

TRADUCCIO CATALANA DE L'ACTA

El document que, amb motiu de la solemnitat de 15 de novembre de 977, redactà Miró Bonfill és un dels principals escrits del comte-bisbe. La redacció és tan abarrocada i el vocabulari tan fora del comú que els monjos, impressionats per la lectura de l'acta, molts paràgrafs de la qual no sempre devien entendre, la copiaren en un formulari com a obra modèlica en el seu gènere, i, cara el futur, l'empraren com a model per a la redacció d'escriptures de dedicació.

Diu així:

(1) «En nom de la Santa i Indivisa Trinitat. Després de la venerable ascensió corpòrea de nostre Senyor Jesucrist, ja purificat el pecat del primer home amb el remei de la salvació, i proclamat obertament el pius col·legi apostòlic allò que havien après del bon mestre a l'obscuritat, files no pas petites de gentils, suprimit l'error dels ídols, ajupiren el bescoll al suavíssim jou del Salvador, i innumerables arreu del món, per dir-ho així, brillaren les seus episcopals i els cenobis,

Antic gravat de la imatge de Santa Maria de Ripoll.

[institucions] que la devota disposició de santíssims barons construí per a oficiar-hi els misteris divins, estimant que seria un bé d'utilitat general si a través de l'habitacle terrenal dedicat al Crist allí mateix la mateixa sagrada devoció dels fidels esdevenia la mansió de l'Esperit Sant».

(II) «Entre ells excel·lí Guifre, de record perdurable, comte i, per dir la veritat, patri-cí estimat dels seus súbdits, baró poderós per raó de la seva noblesa, que florí de manera immarcescible per la vigoria de la seva virtut; el qual, entre altres edificis eclesiàstics, expulsats els agarens que llavors hi estaven establerts, poblant la terra deserta mitjançant aprisions segons és costum, construí el cenobi de Ripoll en honor de la beata verge Maria, i hi congregà cenobites de molts llocs, per tal que preguessin constantment a

l'Omnipotent amb himnes laudatoris, tot dotant-lo amb grans predis i ornant-lo amb privilegis molt generosos; finalment, en acabar la lluita de la vida, es lliurà per a ésser enterrat allí mateix on havia acomplert la tasca d'enriquir-lo. Després, la venerable progènie que el succeí, abans que res curulla d'aliments divinals, sublimada en comicis imperials, és a dir Miró i Sunyer, no d'altra manera que el seu progenitor s'esmerçaren en augmentar i tutelar les possessions del mateix cenobi. I no menys la preclara descendència que ocupa llur lloc, és a dir, Sunifred, Guifre, Miró, reverend pontífex, Oliba i Borrell, excel·lentíssims comtes, emportants per la dilecció, s'apressaren a completar allò que els seus pares havien començat, fent ofrenes innumbrables, establint predis, redimint censos, aconseguint privilegis de la seu apostòlica, i

també recaptant el precepte dels basileus Lluís, i finalment, examinant amb curiosa investigació aquelles coses contràries, que en el present o en el futur podrien perjudicar tant els cenobites d'aquell lloc, com els sotmesos, les eliminaren de soca-rel. Finalment, en temps tan gloriós d'aquests, fou abat venerable d'aquest lloc dom Arnulf, baró digne d'elogi per tots conceptes, que més tard, erigit pontífex de la càtedra de Girona, complí el molt noble deure d'ambdues dignitats. Així ell, després d'haver-se'n prolongat molt de temps la construcció, i havent manat de col·locar els funaments de l'església que ara hi ha, deixà aquest lloc apartat per la barrera de la mort. Després d'això dom Guidiscle, pare dels monjos, amb la seva funció d'acord amb la regla, alçada l'església amb un bell parament i aixecades les voltes, l'enllestí perseverant amb gran suor, molt més gran que la d'abans, i un cop enllestida, s'apressà a que immediatament se'n fes la dedicació. Es recolçà de bell antuvi en l'ajuda de l'Omnipotent i després en la del senyor Oliba, comte, amb l'antuència del qual reuní allí una assemblea de bisbes, abats i canonges piadosos».

(III) «Així doncs en el recorregut solar DCCCCLXXVII des de l'Encarnació del Senyor, en l'era 1015, en la indicció V, en el dia XVII de les calendes de desembre, amb l'antuència d'aquell que es defineix per la preservació de totes les coses, per la ma de Miró, bisbe de Girona, de Fruia, prelat de Vic, i de Guisad, bisbe d'Urgell, el qual, encara que absent de cos per estar en camí cap a Sant Pere de Roma, no obstant estigué present en esperit, assistint-hi també els canonges i la congregació d'abats religiosos, estant present l'insigne marquès Oliba, i l'altra multitud de fidels persones d'una i altra condició i sexe [...] [reunits prop dels] altars que surgen aquí i allà, primerament el del Senyor Salvador nostre, el qual amb especial devoció disposà per ell el comte Sunyer, a fi de que sempre es servés memòria d'ell a les oracions, en segon lloc el de Sant Miquel Arcàngel, els quals dedicà Miró, pastor de Girona, en tercer lloc el de Sant Ponç, que havia construït el comte Miró per a remei de la seva ànima, i en quart i darrer lloc, el de la Santa Creu, els quals unguí Fruia, bisbe de Vic. I juntament amb aquestes capelles la casa terrena fou consagrada residència de Crist amb grans festes dels que venien de terres llunyanes, i finalment fou adornada amb cànctics i professions de fe. A continuació, el venerable comte Oliba, ja sovint esmentat, per pròpia iniciativa s'apressà a que l'església, que allí mateix ha estat erigida en honor dels sants Pere i Andreu, fos consagrada, per ministeri del bisbe Fruia, a la diòcesi del qual se sap que està situada, per tal que fos profitós per a remei de les ànimes, és a dir, del seu pare, de la seva mare i també del seu

germà, succeint als quals assolí la culminació de llur dignitat i potestat».

(IV) «Així, doncs, no apartant-se en res de la tasca empresa, sentint sempre una inquietud paterna en el patrocini d'aquest lloc, en la present assemblea de bisbes, d'abats, de canonges i de fidels seus i del venerable comte Borrell, la presència dels quals era manifesta, amb intel·ligent sagacitat i amb el consell de tots, Oliba promulgà un decret per tal que l'esmentat cenobi sempre resplandís amb un estatut intacte i lliure de jou, segons declara el document dels prínceps que segueix: Fruia, prelat insigne pel venerable designi de Déu, Miró, en nom de Déu humil bisbe de Girona, Fruia, pontífex d'Osona, Guisad, egreri prelat d'Urgell, Sunyer, pastor d'Elna, Vives, eximí pastor de Barcelona, i el senyor Oliba, el senyor Borrell i el senyor Gausfred, excel·lentíssims comtes. Sigui conegut de tots els que viuen sota la nostra jurisdicció, que, no apartant-nos gens del camí patern, encara que la petitesa humana no pugui augmentar el llegat del Creador, conservant no obstant el ritus secular, en la dedicació del cenobi de Ripoll, amb l'acord dels nostres fidels que allí estaven presents, renovant i corroborant les confirmacions paternes i els seus decrets, amb poder propi estatuïm i manem que amb summa reverència serveu sempre això: que les possessions que els nostres pares, segons explícita la cèdula ja mencionada, mitjançant documents atorgats concediren a aquest cenobi, i que la nostra altíssima dignitat ha augmentat amb generositat servant la fe, i aquelles que en justícia han estat concedides o ho seran pels fidels per a redempció de les seves ànimes, i també aquelles que els monjos del mateix cenobi justament han adquirit o de conformitat amb la llei adquiriran en el comtat d'Osona, de Barcelona, de Girona, del Rosselló, d'Empúries, de Peralada, del Vallespir, de Besalú i en el pagus d'Urgell i de Berga, amb tots els seus termes i adjacències, aquestes coses les concedim a Guidiscle, abat, i als seus successors en plena llibertat, de manera que sense cap oposició les tinguin i posseïxin i les defensin en nom nostre i dels nostres fills, segons consta que estan situades en cada comtat i ho testifiquen les escriptures. A més, també l'excel·lència de la nostra majestat estableix això: que cap comte, pontífex, jutge públic o altre autoritat, en els esmentats llocs tingui la potestat de dirimir causes, ni demanar comptes, ni ningú pugui jutjar els homes del monestir, ni per homicidi, ni per incendi o robatori, ni per qualsevol altre causa. I quan els abats morin, ells mateixos elegeixin entre ells els abats segons la regla de Sant Benet».

(V) Si d'aquí en endavant algú, perclut el temor de la nostra potestat, gosés atemptar amb malèvola temeritat contra aquest canònic i legal, de la manera següent: en pri-

mer lloc que sigui allunyat dels llandars de la mare Església i privat de la comunió, i que participi de l'abominació amb Daton i Abiron, als quals, la summitat de la terra, un cop engolits, va vomitar i amb Judes que, mogut pel diable, no dubtà en traicionar al Senyor nostre Salvador. I quan compareixi davant el tribunal, per ser jutjat, sàpiga que tindrà que pagar el que la llei ha establert».

(VI) I perquè aquesta concessió de la nostra autoritat es mantingui més fermament en el futur, ens afanyem a confirmar-la amb les nostres mans i subscripcions.

Frugifer, humil bisbe d'Osona, en honor de Santa Maria, ho confirmo amb la meua subscripció. Ennecó, arxiprevere, Patrici, sacerdot encara que indigne. Sunird, sacerdot. Sclua, levita. Guillem, levita. Borrell, per la gràcia de Déu ínclit comte i marquès, que voluntàriament tingué cura d'expressar el seu consentiment a aquest escrit. Oliba, comte per la gràcia de Déu. † Miró, per la gràcia de Déu bisbe de Girona. Teuderic, abat. Miró, sacerdot. Guigila, prevere. Odoacre, prevere».

UN DOCUMENT HISTORIC

L'acta de consagració de Ripoll de 977 que acabem de traduir està formada de sis parts perfectament diferenciades des d'un punt de vista temàtic.

En primer lloc, a manera d'introducció, el comte-bisbe Miró Bonfill, semblantment al que feu a l'acta de consagració de Cuixà de 974, es refereix en termes molt generals a la Redenció, a la tasca d'evangelització feta pels Apòstols, a la conversió de pagans, a l'organització administrativa de l'Església (els bisbats) i a la construcció d'edificis religiosos, especialment monestirs. Aquesta mena de pròleg, encara que curt, potser tenia un cert caràcter d'homília, sobretot si, com suposem, l'acta devia ser llegida en veu alta durant la cerimònia de consagració de la basílica monacal. Està clar que la llengua llatina i en particular el lèxic i l'estil del comte-bisbe, que en aquest paràgraf esdevé força abarrocat, no devien pas ser comprensibles pel comú de la gent d'aleshores i amb prou feines pel públic més selecte —bisbes, abats, canonges, monjos, sacerdots, comtes— que assistí a la solemnitat. Des d'aquest punt de vista seria fàcil sospitar que Miró Bonfill pogué escriure aquest i altres documents més per afalagar la pròpia vanitat d'home cult en una societat il·letrada, que no pas per fer-se entendre dels seus contemporanis. I és molt possible que la nostra presumpció sigui acertada. La història eclesiàstica que Miró sintetitza en aquest paràgraf introductorí és la dels primers temps del cristianisme i la de l'organització i expansió de l'Església entre els segles V i X. Pel que fa a la Catalunya Vella i, dins d'aquesta, als comtats muntanyencs, la tasca d'organització de seus

episcopals i de construcció de cenobis, iniciada cap el segle V i malmesa per les circumstàncies bèl·liques el VIII, fou represa el segle IX pels antecessors de Miró i impulsada notablement pels jerarquies catalans del X, de manera singular pel comte-bisbe, que en aquest paràgraf explicaria doncs una història que era ben general de l'Església i ben pròpia i present de la seva terra i d'ell mateix.

En el paràgraf segon, com una conseqüència lògica de l'anterior, el comte-bisbe es converteix una mica en cronista i ens exposa la història de Ripoll i de les seves construccions. Després de tributar homenatge a la memòria del seu avi, és a dir, de Guifre el Pelós, personalitat que, segons Miró, despertà l'estimació i admiració dels contemporanis per les virtuts morals i per l'energia política que manifestà, el comte-bisbe alludeix a la tasca gegantina de conquesta i colonització de les terres ripolleses i osonenques, i explica els orígens de Ripoll. El cenobi hauria estat construït per Guifre que hi aplegà religiosos, el dotà de bens territorials i privilegis i l'escollí per a sepultura. Dels quatre successors del Pelós, Guifre Borrell de Barcelona (897-911), Miró el Jove de Cerdanya-Besalú (897-927), Sunifred d'Urgell (897-948), i Sunyer de Barcelona (904-947), només dos mereixen l'honor d'ésser esmentats pel bisbe-cronista com a continuadors de l'obra paterna; són Miró el Jove, pare de Miró Bonfill, i l'oncle Sunyer de Barcelona, que augmentaren i tutelaren les possessions del cenobi. Es ben sabut també que foren els únics fills de Guifre I amb descendència masculina que el succeïren en l'exercici de l'autoritat comtal. Ens estem referint, ara, està clar a la generació del comte-bisbe i a ell mateix: seguint l'ordre en que figuren a l'acta, són Sunifred de Cerdanya (927-965), Guifre de Besalú (927-957), Miró de Besalú (965-984) —és el comte-bisbe—, Oliba de Cerdanya (965-988), tots ells germans fills de Miró el Jove; figura en darrer lloc Borrell II de Barcelona (947-992), un dels dos fills de Sunyer. Explica l'acta que tots plegats s'afanyaren a completar la tasca iniciada per l'avi i continuada pels pares, per això obsequiaren els monjos amb donacions territorials i excensions d'impostos, aconseguïren privilegis del pontífex romà i del rei carolingi i vetllaren pel bon desenvolupament de la vida cenobítica a Ripoll. Durant l'abadiat d'Arnulf, que acabà la seva carrera eclesiàstica essent a l'hora bisbe de Girona i abat de Ripoll, començaren les obres de la nova basílica ripollesa que continuà, fins acabar-les, l'abat Guidiscle amb la col·laboració del comte Oliba.

El paràgraf tercer és pròpiament l'acta de consagració. En ell el comte-bisbe Miró Bonfill explica que l'abat Guidiscle i el comte Oliba, el 15 de novembre de 977, aconseguïren aplegar a Ripoll una magna assemblea formada de bisbes, abats, canonges, sacerdots i comtes que assistiren i/o oficiaren la solemnitat. De la lectura d'aquest paràgraf sembla deduir-se que la construcció dels abats Arnulf i Guitiscle, del

comte Oliba i de familiars seus constaba almenys de quatre capelles o absis: la dedicada a Nostre Senyor Salvador que havia estat costejada pel comte Sunyer de Barcelona; aquella on es venerava l'arcàngel Sant Miquel que, junt amb l'anterior, fou consagrada pel bisbe Miró de Girona; la que el bisbe-comte Miró féu construir en honor de Sant Ponç, un dels sants més reverenciats i populars en la regió; i finalment la quarta capella que, dedicada a la Santa Creu, fou consagrada, ensems que la de Sant Ponç, pel bisbe Fruia de Vic. A continuació s'explica que, després de consagrar la basílica monacal, a precís del comte Oliba de Cerdanya el mateix Fruia de Vic consagrà una altra església distinta de Santa Maria que havia estat construïda en honor dels apòstols Sant Pere i Sant Andreu, i el document precisa que el comte Oliba oferí la seva obra i actuació pel remei de l'ànima dels seus parents difunts. A les còpies conservades de l'acta de 977 i concretament en aquest paràgraf tercer sembla faltar-hi —a la traducció ho hem indicat així [...]— alguna o algunes ratlles referents a la consagració del temple monacal en honor de Santa Maria.

Segueix en quart lloc un paràgraf que assoleix el més gran interès polític perquè és un document ben distint de tot l'anterior: es tracta en realitat d'un autèntic precepte o decret comtal de confirmació de béns, concessió d'immunitat i reconeixement del dret de lliure elecció d'abat, atorgat, en plenitud de sobirania i a semblança dels preceptes carolingis, pel comte Oliba, i refrendat per la totalitat dels assistents i segurament per altres que, sense estar-hi presents, hi donaren el seu assentiment. Avalen el precepte els noms dels bisbes Fruia de Vic, Miró de Girona, Guisad d'Urgell, Sunyer d'Elna i Vives de Barcelona, i els comtes Oliba de Cerdanya, Borrell de Barcelona-Urgell i Gausfred d'Empúries, és a dir, la quasi totalitat dels governants, testimoniant que, per sobre de les divisions polítiques, a la Catalunya del segle X havia una tendència cap a una certa unitat de govern. En primer lloc, l'escriptura confirma la validesa de totes les concessions fetes pels avantpassats i la immutabilitat de les propietats presents o futures del cenobi en els comtats d'Osona, Barcelona, Girona, Rosselló, Empúries, Peralada, Vallespir, Besalú, Urgell i Berga amb el qual, reforçant l'esmentada idea d'unitat, es dibuixaven els límits polítics de la Catalunya comtal. A títol propi i en nom dels seus descendents, Oliba i els seus acompanyants es comprometen a defensar i protegir el patrimoni monacal. Fins aquí el document és de confirmació de béns. Segueix a continuació la concessió d'immunitat: que cap persona investida d'autoritat —comte, prelat o jutge— tingui potestat d'entrar en el domini monacal ni per jutjar —«**causas distringendi**»—, ni per imposar multes o tributacions —«**nec rationes exercendi**»—, ni per reclutar-hi homes —«**nec homines illorum aliquis distringat**»—, ni per raó d'homicidi, incendi o rapte, ni per qualsevol altre mo-

tiu —«**nec per homicidium, neque per incendium vel raptum, nec per ullum negocium**»—. Complement d'aquesta concessió d'immunitat és la clàusula referent a la lliure elecció d'abat d'acord amb la qual, en morir els abats, els monjos elegirien d'entre ells mateixos el successor, segons la Regla de Sant Benet. Tot plegat vol dir que el domini monàstic restava sostret a l'acció directa del comte o dels seus representants i que d'aquí en endavant seria l'abat el responsable en persona de la major part dels serveis administratius i judicials. A ell i no a cap altre persona els habitants del domini monàstic havien de prestar els serveis i satisfer els tributs que en qualsevol altre lloc es prestaven o satisfieien al comte, ultra les obligacions inherents a l'explotació de terres de propietat del monestir. Semblants concessions fetes pel comte Oliba amb fermesa i solemnitat són una prova més de que el darrer quart del segle X, en els cercles de poder a Catalunya, es respirava un clima d'independència i sobirania, per bé que els jerarques, conscients de la irregularitat d'origen del seu poder, encara devien tenir escrúpols jurídics. Potser per això l'abat Sunifred de Ripoll, cinc anys després de la nova consagració, anà a l'Auvèrnia a trobar el rei Lotari perquè li confirmés els béns del monestir. Lotari atorgà aleshores una mena de certificació de propietats però no feu cap referència als drets públics de Ripoll, com reconeixent implícitament la validesa del decret comtal de 977. Per a la redacció del decret comtal d'immunitat que acompanya l'acta de consagració de Ripoll de 977, el bisbe-comte Miró Bonfill i el seu germà Oliba havien tingut al davant i havien calcat en certes fórmules essencials, com la de la immunitat judicial, el precepte similar que anys abans, el 939, havia atorgat al cenobi el rei Lluís d'Ultramar, a petició del monjo Gomar de Sant Cugat. Es notable, però, que en el document de 977, a la part referent a la confirmació de béns, concessió d'immunitat i lliure elecció d'abat, no es faci cap al·lusió al precepte reial de 939, i sí en canvi tres clares referències a que el decret comtal es continuació, renovació i corroboració de l'obra familiar —«**paternas sanctiones atque decreta**»—, és a dir, l'obra de Guifré el Pelós i de Miró el Jove. I certament, segons sembla, Miró Bonfill i Oliba tenien tota la raó de parlar així perquè, possiblement, tant el seu decret de 977 com el precepte de 939 no foren més que documents confirmatoris d'uns drets públics que el monestir ja devia exercir d'abans, segurament d'ençà de la seva fundació cap a l'any 880, per generosa concessió del comte Guifré. No ho sabem del cert perquè la primera acta de consagració de Ripoll, la de 888, no parla dels drets públics del monestir i la segona, la de 935, no s'ha conservat, però, per sort nostra, el 1147 en feu un bon resum el monjo-cronista autor de la **Brevis historia monasterii Rivipullensis**. En aquest resum, que considerem força fidel a l'original, se'ns diu que els jerarques assistents a la consagració de 935,

sobretot Miró de Cerdanya i Sunyer de Barcelona, confirmant les concessions de llur pare, atorgaren la immunitat i la lliure elecció d'abat al cenobi: «**Tunc etiam ibidem hoc ipsi primitus confirmantes decreverunt ut nullus comes, pontifex, iudex publicus in praedictis vel in aliis, ubicumque sint, eorum rebus habeat potestatem causas distringendi nec rationes exercendi, nec homines illorum aliquis distringat nec per homicidium neque per incendium raptum nec per ullum negotium. Et quando abbates decesserint, ipsi inter se abbates eligant secundum regulam sancti Benedicti**». De la lectura d'aquestes ratlles deduím que, si com diu Abadal, Miró Bonfill i Oliba, a l'hora de redactar el decret comtal d'immunitat de l'acta de 977, tingueren davant el precepte reial de 939 i en ell s'inspiraren, molt més llegiren i copiaren les escriptures paternes, el decret comtal annex a l'acta de 935 i potser una escriptura similar de l'avi Guifre de vers 880, que seria el primer i veritable decret de confirmació de béns, concessió d'immunitat i lliure elecció d'abat. Entre aquesta suposada escriptura de vers 880 i l'acta de consagració de 977 s'escolen un centenar d'anys decisius per a la història de Catalunya, els anys de la marxa cap a la sobirania de les cases comtals catalanes i cap a la independència del país. Lògicament el to d'una i altra escriptura també degué ésser diferent: mentre Guifre segurament a finals del segle IX gosava imitar els reis carolingis confirmant els béns de Ripoll i atorgant-hi la immunitat i la lliure elecció d'abat, cents anys després els seus néts ratificaven el pas tan agosarat de l'avi i s'atribuïen la plena autoritat legislativa conscients de que havien substituït els carolingis a Catalunya. D'altra manera no s'expressarien amb la fermesa, plena autoritat legislativa i plenitud de sobirania que tradueixen expressions com «**hoc propria maiestate statuimus atque in infinitum summa reverencia servare precepimus, ut...**» o «**Preterea nostre maiestatis etiam hoc statuit celsitudo ut nullus comes...**» que, pel fet de ser calcades dels preceptes carolingis, palesen la concepció que de si mateixos tenien els autors del decret comtal de 977, Oliba i Miró Bonfill: es devien considerar hereus i successors de la decadent monarquia carolíngia a Catalunya.

Figuren en quint lloc a l'acta de consagració de 977 les acostumades penes civils i canòniques que cauran damunt dels que gosin atemptar contra els béns, privilegis i llibertats del monestir de Ripoll. Com en altres documents semblants, s'amenaça als infractors amb l'excomunió i la condemnaçió eterna, recordant-lis més gràficament el terrible destí de Datan i Abiron que foren engolits per la summitat de la terra, i de Judes que traï el Salvador. Les autoritats civils també arrossegaran a l'agosarat infractor fins el mall i allí li imposaran la composició adequada.

Finalment, en sisè i darrer lloc, hi ha les subscripcions i signatures d'una part dels pre-

sents a la solemnitat: els bisbes Fruia de Vic, a la diòcesi del qual pertanyia el monestir, i Miró de Girona, que era ensems comte de Besalú - Vallespir; els comtes Borrell de Barcelona - Girona - Osona - Urgell i Oliba de Cerdanya - Berga - Conflent - Ripollès; l'abat Teuderic; l'arxiprevere Ennecó, nom basc freqüent als documents de les terres de la Catalunya nord-occidental els segles IX i X; cinc preveres i dos levites.

UNA PEÇA DE VALOR LITERARI

L'acta de consagració de Ripoll de 977, com també la de Cuixà de 974, presenta totes les característiques que configuren l'estil preciosista del comte-bisbe Miró Bonfill: riquesa de lèxic; proliferació d'helenismes, cultismes i paraules poc usuals; abundor d'adjectius i verbs; repetició de consonàncies o aliteracions; construcció de períodes llargs i ampuloses; utilització potser exagerada de participis i gerundis; etc.

En un breu inventari dels helenismes, cultismes i paraules poc usuals emprades a l'acta de 977 no hi podrien mancar els vocables **categoriazante, antidoto, phalanges, cosmi, episcopio, clima, mysteria, coenobium, cenobitas, hymniphonis, basilei, cathedrae, scedula, protoplausti, patricius, saboles, antistes, praecellentissimi**, etc. El terme **antistes**, que s'emprava en llatí clàssic per a designar el Gran Sacerdot o el Sacerdot Suprem, és d'un ús més aviat excepcional en documents llatins medievals. El mateix es podria dir del vocable **soboles**. L'helenisme **coenobitas** és una paraula culta, poc freqüent en el lèxic llatí medieval que prefereix les expressions **monachus** o **Deo servientes**. Uns altres grecismes, encara més excepcionals i que poden ser un botó de mostra dels coneixements filològics del comte-bisbe, són els mots **categoriazante** i sobretot **hymniphonis**, compost d'**hymni** i **phonis**, que literalment significa «que sonen com a himnes». No menys sorprenent és l'ús del grec **basilei**, en lloc del llatí **regis**, per a titular el monarca carolíngi Lluís d'Ultramar. **Scedula** és així mateix un helenisme, sovint emprat en textos llatins de la baixa romanitat, que Miró pogué aprendre llegint les obres de Sant Jeroni. El superlatiu **praecellentissimus** és un cultisme llatí del qual, excepció feta de Ciceró, els escriptors llatins se serviren poc.

La relativa abundor d'adjectius i de verbs, ensems que la repetició de consonàncies o aliteracions, constitueix també un dels fenòmens més característics de l'estil del comte-bisbe. Tot plegat figura en escriure a l'acta de 977: «**praediis dificando... privilegiis exornando**»; «**dona largientes, praedia statuentes, censualia restituentes, privilegia constituentes, decretum expetentes**»; «**venerandus... laudamus**»; «**consummavit... festinavit**»; «**consummavit, consummatamque**»; «**absens corpore... praesens mente**»; «**consecrata... exornata**»; «**succedens... de-**

sistens... fervens»; «novantes et roborantes»; etc.

Particularitat notable dels escrits de Miró, sobretot de l'acta present, és l'afecció als períodes llargs que el comte-bisbe escrivia servint-se fins a l'exageració de gerundis, participis de present i de futur, relatius, etc. Però potser és més important encara de senyalar que la de 977 sembla ser la més correcta de les escriptures de l'autor, car no ens sembla trobar-hi incorreccions gramaticals o sintàctiques ans el contrari, no poques construccions tenen un cert regust clàssic. Així per exemple la frase «**haud parvae gentiliū phalanges**», és a dir, «les files dels gentils no pas petites», on l'expressió **haud parvae** és perfectament clàssica i molt literària. També hi ha un altre fragment, «**quae sanctissimorum virorum ad exercenda divina mysteria devota construxit sollertia**», notable perquè la construcció en gerundi **ad exercenda**, en sentit final, és ben clàssica i palesa el bon coneixement que Miró tenia de la sintaxis llatina. Una altra frase ben construïda, amb correcta concordància dels casos i una certa ascendència clàssica, és aquella que diu «**Inter quos non ignotae memoriae Vulfredus exstitit comes**». Així mateix, també és emprada pel comte-bisbe, en l'acta de 977, l'expressió «**Un verius fatear**», molt pròpia del llatí clàssic. Finalment, com a testimoni de bon coneixement de la gramàtica llatina, cal considerar l'utilització de la tercera persona del plural del perfet d'indicatiu amb la terminació **-ere**, forma culta, pròpia del llatí clàssic i impròpia de les escriptures del segle X a Catalunya: **praebere, fulsere**...

A l'acta de Ripoll no manquen tampoc expressions de notable bellesa com ara «**suavissimo salvatoris iugo praebere cervices**» que sembla inspirada en les Sagrades Escripures on trobem que Jesús diu als seus deixebles: «Preneu sobre vosaltres el meu jou i apreneu de mi, que sóc manso i humil de cor, i trobareu repòs per a les vostres ànimes, car **el meu jou és suau** i la meua càrrega lleugera» («**Tolite iugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum, et humilis corde: et invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est, et onus meum leve**» Mt. 11, 29-30). Als Llibres Sagrats són relativament freqüents les referències al jou que Yavé imposa al bescoll de les criatures: «Ell posarà sobre el teu bescoll un jou de ferro, fins que et destrueixi» («**Ponet iugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat**» Deuteronomi 28,48). També és bella i ben construïda aquella frase de l'acta de 977 que diu «**postremo labentis curriculi certamina complens, ubi decorandi officium gesserat se tradidit tumultandum**», on l'ús de l'infinitiu **tumultandum** en sentit final és de pura tradició clàssica.

La riquesa i varietat del lèxic mironià, perceptible en l'abundor de grecismes, cultismes i paraules infreqüents, és verament excepcional en el marc geogràfic i cronològic en què es produí. L'autor, que era conscient de l'excepciona-

litat del seu bagatge lèxic, no podia estar-se de donar-ne testimoni públic usant i abusant de les paraules rebuscades fins a l'extrem. Exemples d'aquest virtuosisme lèxic són els sinònims de la paraula «bisbe» (**episcopus, antistes, pontifex, opilio, praesul, pastor**) ensems que els adjectius escollits per Miró per a qualificar els jerarques religiosos i laics assistents a la solemnitat ripollesa: **humilis antistes, egregius praesul, eximius pastor, reverendus antistes, prae-cellentissimi comites, venerandus abbas, excellentissimi comites, humilis praesul, inclitus comes, venerandus comes**...

Des d'un punt de vista literari són també interessants les fórmules emprades per a designar a Déu sense esmentar el seu nom com per un temor reverencial. Així per exemple, Déu és «l'Omnipotent» («**qui hymniphonis laudibus Omnipotentem assidue ibidem conlaudarent**», «**Fultus primo adiutorio Omnipotentis**»), és «aquell que es defineix per la preservació de totes les coses» («**eo annuente qui omnium rerum diffinitur privatione**») i és «l'amo o senyor» («**ab incarnatione herili**»).

També la fórmula de datació del document porta l'empremta original i personal del comte-bisbe, talment com si Miró hagués volgut testimoniar per a la posteritat que n'era l'autor. Comença per ser contra corrent la ubicació d'aquesta fórmula, que no es troba ni al principi ni al final del text, com era de costum, sinó al mig, però encara és més original el fet de referir-se al pas del temps emprant l'evocadora imatge del «camí del sol» («**Solari igitur tramite ab incarnatione herili DCCCCLXXVII**») en lloc de limitar-se a qualsevol de les fórmules freqüents aleshores com seria «**Actum anno incarnationis dominicae DCCCCLXXVII**».

* * *

Parafraçant a Miró Bonfill diríem que avui, després que el sol ha recorregut el seu camí un mil·lenari de vegades d'ençà d'aquell 15 de novembre del 977 a Ripoll, en abelleix de recordar la solemnitat ripollesa d'aquell dia i de rellegir-ne la històrica acta, testimoni pregon de que els governants catalans de la segona meitat del segle X se sabien sobirans d'un territori que —quan el delimitaven geogràficament— resulta correspondre, amb gran sorpresa nostra, a la Catalunya Vella actual —hi inclouïen el Rosselló i el Vallespir—, se sentien políticament independents i un d'ells —el bisbe-comte— era tan capdavanter en el renaixement cultural operat aleshores a Catalunya que l'autoritat i prestigi del seu nom traspassava les fronteres del Principat per a ser reconegut Pirineu enllà.

Res d'estrany doncs que el 984 el monjo Gerbert d'Aurillac, abat de Bobbio, a Itàlia, i futur papa Silvestre II, l'escrivis donant testimoni de l'admiració que la seva figura despertava: «**multa quidem auctoritas vestri nominis me movet**».